

Яворська Наталія. ПАТОЛОГІЧНА БРЕХЛИВІСТЬ

Розглянуто особливості та ознаки патологічної брехливості у різному віці, а також проаналізовано різницю між брехнею та дитячою фантазією.

Ключові слова: патологічна брехня, синдромом Мюнхгаузена.

Брехня виникла одночасно з появою «людини розумної», точніше, коли ця істота досконало опанувало мову. З тих пір обман супроводжує людей безперервно. Виникає запитання: чому, власне, люди так багато обманюють, брешуть ворогам і друзям, знайомим і незнайомим, рідним і близьким і навіть самим собі. Питання, майже риторичне, але аж ніяк не даремне.

Намагаючись в цьому розібратися, перш за все, скажімо, що здібності людини до обману суто індивідуальні і простягаються широким діапазоном від патологічної правдивості: «він (вона) зовсім не вміє брехати!»; і до настільки ж патологічної брехливості: «жодному його (її) слову вірити не можна!»

Основна частина. Прийнято вважати, брехня – це феномен, який притаманний лише людському суспільству. Патологічна брехливість – психічний стан, у якому суб'єкт схильний говорити часто і докладно неправду про себе при збереженні пам'яті та інтелекту, з метою підвищення власної значущості та цікавості до себе з боку оточення. Практика показує, що патологічна брехня, є неминучими соціально-психологічними компонентами життєдіяльності людини в суспільстві.

Брехливих людей більше, ніж нам здається, і зустрічаються вони не тільки в сюжетах голлівудських фільмів. Подібні персонажі можуть опинитися серед ваших друзів і подруг, дітей, знайомих. Патологічні брехуни – люди, що страждають так званим синдромом Мюнхгаузена. І хоча ім'я літературного персонажа викликає приємні асоціації, зустріч зі схожою особою в особистому житті чи роботі задоволення не приносить.

Психологи диференційовано підходять до проблеми дитячої брехні, вважаючи, що це не якась особлива психічна

хвороба, а найчастіше крайній варіант здорової дитячої психіки. Дитина, щоб привернути до себе увагу, часто прагне прикрасити свої досягнення або вигадати їх.

Емоційно незрілі, інфантильні особистості з гіпертрофованим самолюбством брешуть в прагненні виділитися, викликати захоплення оточуючих. Вони страждають брехливістю, яка стосується перебільшення своїх заслуг. Брехня може бути своєрідною реакцією протесту і засобом компенсації фізичної або психічної незрілості.

Потрібно пам'ятати: те, що брехливість може «нормою» для одного віку, однак для іншого віку може стати патологією. Вигадки і фантазії характерні для маленьких дітей, але в деяких випадках схильність до брехні може зафіксуватися, і дитина звикає брехати. Схильність до брехні може з'явитися в підлітковому періоді і пов'язана з особливостями психіки підлітка – загостреним прагненням до самостійності, складними мріями, критичним ставленням до близьких.

Брехунів можна класифікувати: одні брешуть абсолютно свідомо, тому що їх змушують обставини або з користі, інші тому що не брехати просто не можуть.

Приклад обману для дітей надзвичайно заразливий. Слід мати на увазі, що не лише сама дитина винна у своїй брехливості, але також до цього її спонукають навколишні люди. Дитина охоче копіює не тільки поведінку батьків, але і їх етичні установки. Брехливість культивується в дитині, а її «необхідність» пояснюється різними мотивами. Одночасно з брехливістю в дитині виховується цинізм, підозрілість, неповага до людей. З таких дітей нерідко виростають духовно спустошені, морально убогі люди.

Психологія і психіатрія не має чіткого уявлення про причини патологічної брехні. В її основі можуть лежати і спадкові психогенні чинники, і ознаки психічних аномалій, а також індивідуальні особливості розвитку в певному віці. В.Петровський визначає патологічну брехню як прояв сформованої в дитинстві демонстративної і психопатичної акцентуації характеру, людина при цьому домагається

ілюзорного задоволення нездійснених потреб. Подолати цей спосіб поведінки вмовляннями не можна, потрібна підтримка психотерапевта.

Іноді за брехню стоять фантазії, дитина заглиблюється в свої переживання, відривається від реального світу, йде у химерний світ перевтілень, фантазій, прагнень.

Своєчасна корекція дитячої брехливості силами професійного психолога здебільшого досягає позитивного результату, при цьому батьки мають займати жорстку позицію у відносинах з дитиною (без фізичного побиття ременем), а на стимулюванні правдивості, створення і закріплення стійкого поведінкового рефлексу: «Правда – добре!» Робота з дітьми повинна бути тривалою, а головне тактовною.

Виховання, батьківський приклад, вплив оточення – кожен з цих факторів є окремою цеглинкою в основі формування особистості. Для дитини обману не існує, тому що він все приймає як істину. І те, що ми приймаємо за брехню для дитини, зовсім не брехня, а фантазія, в яку вона вірить. Не можна батькам необачно руйнувати дитячі фантазії!

Дуже часто підлітки обманюють тому, що компанія однолітків чекає від них якихось одних рішень і вчинків, а дорослі потребують зовсім інших. І пріоритети, як правило, зміщуються у бік однолітків, які, як відомо, дуже значущі для підлітків. У міру дорослішання дитини в її житті все більш значиму роль починають грати однолітки. І з цим доводиться рахуватися.

Цікаво дізнатися, хто обманює більше: чоловіки чи жінки? Це питання обговорюється дуже давно, воно залишається відкритим через значні, але цілком природні відмінності чоловічої і жіночої психології. Письменник В. Курбатов іронічно, але влучно помітив, що «...більше дев'яносто відсотків інформації людина отримує за допомогою зору. Але це вірно, стосовно усього, крім жінок. Маючи справу з жінкою, отримаєш стільки інформації, скільки відведено нею в даному випадку». Навіть обманюючи, жінка, як правило, абсолютно переконана, що діє на благо того, кого обманює. Дійсно, жінки менш щирі у

словах, ніж чоловіки, зате набагато більш правдиві у вчинках.

Хронічні брехуни, брешуть для власної вигоди або щоб отримати лестоці. Брехуни є майстрами пускати «пил в очі». Зіткнутися з такою людиною неприємно, а впіймати її на брехні – гидко, але нескладно. Брехунів відрізняє одна-єдина ознака: вони знають, що брешуть. При наявності хороших акторських даних вони можуть розіграти перед людьми цілу виставу але про себе вони завжди пам'ятають, що говорять неправду.

Типові ознаки патологічного брехуна:

- Розповідь про ту ж подію змінюється, особа плутається в деталях, датах та іменах.
- Крім великої брехні особа бреше по дрібницях там, де це не має очевидної практичної вигоди (наприклад, може називати різні міста, де народилась, чи навчалась).
- Особа не бачить у своїй брехні нічого страшного, або взагалі не визнає її ні за яких обставин.
- Патологічного брехуна неможливо приперти до стінки. При спробі викрити його він буде винахідливо викручуватися, придумуючи усе нові виправдання, перевірити які, однак, важко. Може тиснути на співрозмовника емоційно і спробує перекласти вину, змусить його засоромитись за недовіру.
- Для патологічного брехуна немає нічого святого. Він може збрехати про чиюсь важку хворобу або смерть, очорнити близьких, сказати непристойні речі про спільних знайомих.
- Єдиний випадок, коли патологічний брехун здатний зізнатися у брехні: коли викриття реально може завдати шкоди його роботі, родині чи життю. Причому визнання зазвичай відбувається в такій формі, яку і визнанням не назвеш.

При наявності хоча б трьох-чотирьох ознак можна з упевненістю припустити, що людина страждає синдромом Мюнхгаузена.

Так звані «патологічні брехуни» формуються в результаті безперешкодного отримання вигоди від свідомої спотворення дійсності.

Висновки. Синдром Мюнхгаузена – це психічний розлад. Найчастіше ним хворіють люди з істеричними рисами характеру, які страждають від хворобливої відсутності уваги до

себе. Сплеск захворюваності припадає на період від 15 до 30 років. У дітей синдром Мюнхгаузена може бути спровокований якимись важкими життєвими обставинами, наприклад, втратою близької людини. Сприяючими чинниками також є інфантилізм, незрілість особистості, брак уваги в дитячому віці, жорстоке покарання за вчинки.

Джерела:

1. Лаврик А. Як соціальне напруження впливає на здоров'я нації та окремих індивідів [Електронний ресурс] / А. Лаврик – Режим доступу : <http://tuzhden.ua/>
2. Марголіна А. Підліткова та дитяча патологічна брехня [Електронний ресурс] / А. Марголіна – Режим доступу : <http://megainsite.in.ua/>
3. Руденко Р. Патологічна брехливість [Електронний ресурс] / Руденко Р. – Режим доступу : <http:// tvoje-zdorovja.com/synintrdrom-myunhhauzena-tse-take/>

Стаття надійшла 01 грудня 2015 р.